

Activiteitenoverzicht 2025

Inhoud

Voorwoord

4

Politiek

1 Verkiezingen

7

2 Tweede Kamerdebatten

10

3 Prinsjesdag

11

4 Een nieuwe Tweede Kamer

13

5 Cultuurstelsel

14

6 Btw-verhoging

15

7 Paradisodebat

17

Thema's

1 Artistieke vrijheid en polarisatie

21

2 Arbeidsmarkt en makers

24

3 Toezicht op cultuur

26

4 Financiering van de sector

27

5 Cultuur en gezondheid

28

6 Ruimtelijke ordening en kwaliteit

31

7 Artikelenreeks Kantelpunten

33

Inhoud

Projecten

- 1 Project Fair Practice Code **36**
- 2 Project Duurzame Cultuursector **39**

Platforms

- 1 Taskforce culturele en creatieve sector **43**
- 2 Erfgoedplatform **45**
- 3 Platform cultuureducatie en -participatie **50**
- 4 Europaplatform **51**
- 5 Platform duurzame cultuursector **53**
- 6 BKNL **54**

Communicatie & media

- Communicatie **56**
- Artikelen **57**
- Vermeldingen en citaten **58**

Kunsten '92

- 1 Bureauorganisatie **62**
- 2 Bestuur **65**
- 3 Leden **73**
- 4 Codes **78**

- Colofon** **79**

Rustig was het niet in 2025.

Het jaar stond in het teken van verkiezingen. Want terwijl we ons voorbereidden op de Gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026, dienden zich opnieuw Tweede Kamerverkiezingen aan. Dat betekende pamfletten met standpunten voor de landelijkeverkiezingsprogramma's en na de verkiezingen voorbereidingen voor een cultuurontbijt voor nieuwe Kamerleden – samen met provincies en gemeenten. Vlak voor de Tweede Kamerverkiezingen ging de verhoging van de btw op kunst en cultuur definitief van tafel. Dat onderwerp had ons bijna anderhalf jaar flink beziggehouden.

Verder hebben we in 2025 we een aantal grote projecten voorbereid waarvoor het ministerie van OCW middelen beschikbaar heeft gesteld. Die gingen aan het eind van dat jaar van start: het programma duurzame cultuursector en een vervolg op het project Fair Practice Code.

Het was druk en er was druk in 2025. Sanam Maroufkhani raakte een snaar tijdens het Paradijsdebat, toen zij *Under Pressure*, ook de titel van het debat, op haar keyboard tot leven bracht. De iconische song van David Bowie en Queen – over de druk die een samenleving doet wankelen.

Het is een gevoel dat resoneert in de culturele en creatieve sector. Druk op artistieke vrijheid. Op makerschap, door financiële zorgen of de komst van generatieve AI. Op de cultuurprogrammering bij de publieke omroep. Op nuance, als polarisatie de ruimte verkleint. Rond dit laatste onderwerp ontwikkelden en publiceerden we samen met het Verwey-Jonker Instituut de Handreiking Weerbare Cultuursector in tijden van Polarisation.

Druk is te verlichten. Door tegendruk. Door samen op te trekken. Soms via lobby – voor midden, ruimte of goed bestuur. Vaker nog via gesprekken. Hoe pak jij het aan? Waar zit je zorg? Wat zie jij wat ik niet zie? Kennisdeling, uitwisseling en handreikingen zijn onmisbaar. Het is die samenwerking en verbondenheid die onze sector en Kunsten '92 weerbaar maakt.

En daar is iedereen bij nodig. Brekers, fixers, bouwers – zoals was te lezen in de artikelenreeks Kantelpunten. We zijn een veerkrachtige sector: creatief, divers en meerstemmig. Dat maakt ons sterk.

De uitdagingen zijn groot, het perspectief groter: een samenleving die hotst en botst vraagt om verbeeldingskracht en inspiratie. En dat kunnen wij als kunst, cultuur, erfgoed en creatieve sector bieden. Wettelijke verankering van doelstellingen voor cultuur in de wet op het specifiek cultuurbeleid, een van onze lobbydoelen in 2025 en ook in 2026, zou ons daarbij helpen.

In 2025 hebben we tot ons grote verdriet afscheid moeten nemen van twee dierbaren van Kunsten '92. Pien van Gemert, een van de grondleggers van de Fair Practice Code en een zeer geliefde collega, overleed op veel te jonge leeftijd. Ook onze huisbaas Wolfgang Ebert, die 98 is geworden, ontviel ons.

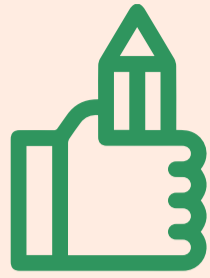
De ins en outs van Kunsten '92, in aanvulling op het bovenstaande, staan allemaal in dit Activiteitenverslag 2025. Veel leesplezier. Dit werk kunnen wij alleen doen dankzij de steun van onze leden en dankzij de vele samenwerkingen met al onze partners. Dank voor het vertrouwen, dat sterkt ons in het werk dat wij doen.

Astrid Weij

Directeur Kunsten '92

Politiek

1 | Verkiezingen

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Begin 2025 maakten we een actieve start met de Gemeenteraadsverkiezingen, die een jaar later zouden plaatsvinden. Vanuit de gezamenlijke culturele en creatieve sector ontvingen de kandidaten in alle gemeenten in maart een handzaam pamflet, onder de noemer Investeren in de culturele en creatieve sector is investeren in een sterke gemeente! Tijdens ESNS 2025 in januari nam Astrid Weij deel aan een panel rondom de Gemeenteraadsverkiezingen.

ZET CULTUUR OP DE AGENDA

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 2026

Investeren in de culturele en creatieve sector is investeren in een sterke gemeente.

Op 18 maart 2026 gaan we naar de stembus voor de gemeenteraadsverkiezingen. Nu de verkiezingsprogramma's worden geschreven, willen wij u graag enkele handvatten bieden.

Cultuur is onmisbaar voor onze gemeenten. Het maakt steden en dorpen aantrekkelijker, versterkt sociale samenhang en draagt bij aan mentale gezondheid. Bovendien levert de culturele en creatieve sector een significante bijdrage aan de economie en werkgelegenheid.

Wij roepen uw partij op om in het verkiezingsprogramma het belang van cultuur te erkennen en concrete ambities vast te leggen:

- **Houd het culturele aanbod in uw gemeente op peil**
Zorg dat culturele instellingen, festivals en erfgoed toegankelijk blijven voor iedereen.
- **Stimuleer cultuureducatie en -participatie**
Jong en oud verdienen de kans om kunst en cultuur te ontdekken en zich te ontwikkelen.
- **Bied eerlijke arbeidsvoorwaarden voor makers en werkenden in de culturele sector**
Zonder makers geen cultuur. Eerlijke beloning is essentieel.
- **Integreer cultuur in zorg, welzijn en stadsontwikkeling**
Gebruik cultuur als middel voor sociale innovatie en gemeenschapsopbouw.
- **Maak cultuur en erfgoed een speerpunt van uw economische beleid**
Cultuur trekt bezoekers en bedrijven en versterkt de regionale economie.

Samen bouwen we aan sterke gemeenten, waar cultuur niet alleen bewaard blijft, maar ook bloeit.

Met vriendelijke groet,
Namens de gezamenlijke culturele en creatieve sector

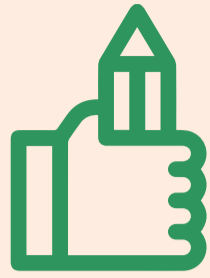
www.kunsten92.nl

Bovenzaal 1
12:00 - 13:00
Lokale cultuur en creatieve economie richting
gemeenteraadverkiezingen 2026
Kunsten'92
Presented by: Kultureel NL, VVV

ESNS
THU 16 JAN
Oosterpoort - Bovenzaal 1
12:00 - 13:00
Lokale cultuur en creatieve economie richting
gemeenteraadverkiezingen 2026
Presented by: Kultureel NL, VVV
Kunsten'92

ESNS

Kunsten'92

1 | Verkiezingen

Tweede Kamerverkiezingen 2025

Toen op 3 juni 2025 het kabinet Schoof ten val kwam, amper elf maanden na de start, is Kunsten '92 zich gaan richten op de Tweede Kamerverkiezingen. De gezamenlijke oproep werd ook hier ingezet. Begin juli is de oproep: Investeren in cultuur is investeren in: onze samenleving, onze democratie, onze economie, gelijke kansen en oplossingen gestuurd aan de landelijke politieke partijen.

Na de verkiezingen van 29 oktober startten voorbereidingen voor een brief aan de formerende partijen (januari 2026 verstuurd).

ZET CULTUUR OP DE AGENDA

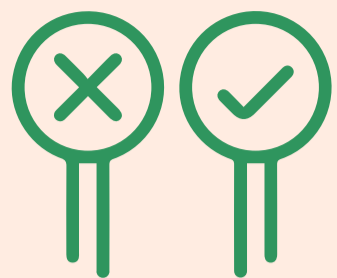
TWEDE KAMERVERKIEZINGEN 2025

Investeren in cultuur is investeren in Nederland

Op 29 oktober kiest Nederland. Verkiezingsprogramma's worden geschreven, campagnes gaan van start, de stembus lonkt en het grote formeren staat straks voor de deur. Dit is het moment voor politieke partijen om hun culturele en creatieve hart te tonen. Want...

- **Investeren in cultuur is investeren in onze samenleving**
Cultuur maakt wie we zijn, waar we vandaan komen, en hoe we vooruit kunnen. We delen verhalen en ideeën via een duizelingwekkende variëteit aan uitingen: films en festivals, monumenten en musea, muziek en architectuur, voorstellingen en videogames, boeken en bibliotheken, erfgoed en archieven, zang en dans. Miljoenen mensen, jong en oud, vinden er plezier, troost en inspiratie. De sector bereikt jaarlijks 87% van de bevolking. En 64% van de Nederlanders is actief betrokken bij een vorm van kunst- of cultuurbeoefening in de vrije tijd.
- **Investeren in cultuur is investeren in onze democratie**
Cultuur is een onmisbare pijler onder een vrije samenleving. Vrijheid van expressie, media en kunst vormen het fundament van een gezonde democratie. Als de samenleving onder spanning staat, biedt de culturele en creatieve sector ruimte aan het vrije woord, artistieke expressie en dialoog. Kunstenaars, makers, ontwerpers, film- en theaterproducenten en media dragen bij aan reflectie en meerstemmigheid. Een sterke culturele sector, een pluriforme publieke omroep en onafhankelijke media versterken maatschappelijke veerkracht - en daarmee onze democratische stabiliteit.
- **Investeren in cultuur is investeren in onze economie**
De culturele en creatieve sector is een groeisector met internationale uitstraling. Ze draagt direct €33 miljard bij aan het BBP (3,3%) en biedt werk aan 4,1% van de beroepsbevolking. De creatieve motor van onze economie vergroot de concurrentiekracht, versterkt het vestigingsklimaat en creëert waarde voor andere sectoren.
- **Investeren in cultuur is investeren in gelijke kansen**
Iedereen verdient de kans om cultuur te ontdekken én eraan deel te nemen. Dat begint bij goed cultuuronderwijs, en zet zich voort in lokale podia, bibliotheken, musea, filmhuizen, koren en verenigingen. Zo wordt talent ontdekt, zelfvertrouwen gebouwd en sociale cohesie versterkt. Cultuur moet toegankelijk en bereikbaar zijn voor iedereen: betaalbaar en dichtbij, in alle regio's van het land.
- **Investeren in cultuur is investeren in oplossingen**
De grote uitdagingen van deze tijd vragen om nieuwe denkkaders. Creatieve makers en ontwerpers helpen de samenleving vooruit met verbeeldingskracht en nieuwe ideeën. Of het nu gaat om de energietransitie, zorg, onderwijs of ruimtelijke inrichting - in de culturele en creatieve sector schuilt het vermogen om complexe vraagstukken om te zetten in werkbare perspectieven en duurzame oplossingen.

2 | Tweede kamerdebatten

10

Behalve brieven aan de Kamer over de [btw](#), ruimtelijke ordening, gezondheidszorg en economische zaken, leverde Kunsten '92 in [inbreng](#) voor het commissiedebat **Cultuur op 12 juni**. Deze gaat onder meer over de verbetering van het cultuurbestel, de culturele en creatieve arbeidsmarkt, cultuureducatie, de verbouwing van het omroepbestel en de zorgelijke situatie bij grote monumenten. Richting het commissiedebat **Media op 14 april** riepen we de Tweede Kamer in [een brief](#) op om niet alleen naar de structuur van de publieke omroep te kijken, maar vooral naar de publieke opdracht als geheel. In aanloop naar het **Mediadebat op 8 december** (uiteindelijk verplaatst naar januari 2026) luidden we als Taskforce de noodklok over de dreigende verdwijning van cultuur uit de publieke omroep. Deze [brandbrief](#) genereerde veel media-aandacht.

3 | Prinsjesdag

Een week voor Prinsjesdag presenteerden we, met organisaties vanuit cultuur, sport, nieuwsmedia, boeken en evenementen (Maatschappelijke Bondgenoten), in Nieuwspoort het [Maatschappelijk Noodpakket](#). Een oproep aan de politiek om te investeren in een weerbare samenleving, in dat wat Nederland samenbrengt in tijden van polarisatie. Kamerleden kregen deze [oproep](#) en een Maatschappelijk Noodpakket met sport, cultuur en media.

Zeven actiepunten voor een weerbaar Nederland

DE SAMENLEVING DIE JE WILT VERDEDIGEN

WAAR WIJ VOOR STAAN

Het is onrustig in de wereld om ons heen: oorlogen, conflicten, polarisatie en instabiliteit. Deze razendsnelle ontwikkelingen vragen om een sterker Nederland. Een Nederland dat investeert in een weerbare samenleving om te verdedigen wat ons lief is. Weerbaarheid betekent echter niet alleen een sterkere krijgsmacht. Weerbaarheid betekent ook het versterken van wie wij samen zijn, onze Nederlandse identiteit. Juist nu moeten wij investeren in de fundamenten van onze vrije en democratische samenleving: in wat ons verbindt, in wat ons gezond houdt, in wat ons informeert. Dat vraagt om investeringen in cultuur, sport, nieuwsmedia, boeken en evenementen.

INVESTEER IN EEN VEERKRACHTIGE SAMENLEVING

Nederland is het land van *De Avondetappe* en *Turks fruit*, van de boekhandel op de hoek en het stadion vol families, van het festival waar je jezelf mag zijn, sportclubs waar je elkaar wekelijks ontmoet en het museum dat onze geschiedenis vertelt. Het land waar je wordt geïnformeerd door *breaking news* op je *smartphone* tot de krant op de deurmat.

Deze maatschappelijke infrastructuur is de motor van onze samenleving. Hier worden mensen wie ze kunnen zijn. Kinderen ontdekken hun talenten, volwassenen vinden nieuwe passies, ouderen blijven vitaal en betrokken en mensen samenkomen ongeacht achtergrond en standpunten. Hier maken we ons lichaam sterker, onze geest rijker, ons hart voller. Het is waar we groeien als mens, waar we ons potentieel realiseren. Wij zijn een land dat maakt, denkt, leest, speelt, sport en ervaart. Niet als luxe, maar als manier van samenleven. En dat is precies wat we moeten beschermen.

De waarden die autoritaire regimes ondermijnen – vrijheid van meningsuiting, de vrije pers, solidariteit, cultuur, zelfexpressie, gemeenschapszin – zijn precies de waarden die wij moeten koesteren. Investeren in maatschap-

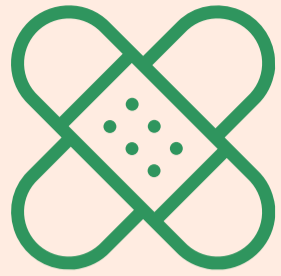
pelijke sectoren is daarom geen bijzaak, het is kernbeleid voor een veerkrachtig en weerbaar Nederland.

WAT WIJ VRAGEN

Daarom roepen wij het volgende kabinet én de Tweede Kamer op om onze maatschappelijke infrastructuur te verdedigen. Niet met symboliek, maar met beleid. Versterk het maatschappelijk weefsel van onze samenleving – investeer in maatschappelijke sectoren die Nederlanders samenbrengen.

BEHOUD HET LAGE BTW-TARIEF

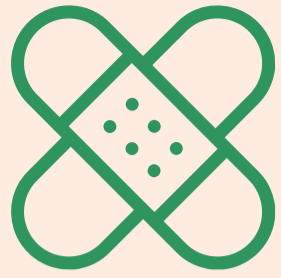
Investeer in de maatschappelijke sectoren die Nederlanders samenbrengen. Behoud de laagdrempelige toegang tot sport, cultuur, nieuwsmedia, boeken en evenementen door een verlaagd btw-tarief. Een verhoging van de btw raakt miljoenen Nederlanders in hun dagelijks leven. Het betekent minder bewegen, minder kennis over elkaar en wat er in de wereld gebeurt, minder leesvaardigheid en een verschraving van lokale gemeenschappen. Onze sectoren zijn essentiële publieke goederen. Wat ons verbindt, gezond en democratisch houdt, maak je niet duurder.

4 | Een nieuwe Tweede Kamer

Op de dag van hun installatie (12 november) troffen de 150 nieuwe Kamerleden in hun postvak een [inspiratiepakket](#) vanuit Maatschappelijke Bondgenoten: voorstellen om de publieke infrastructuur van onze sectoren te beschermen en te versterken, vergezeld van een verbandje (uit het Maatschappelijk Noodpakket) dat dit symboliseert. Ook werden de voorbereidingen gestart voor een CultuurOntbijt in januari 2026.

5 | Cultuurstelsel

De herziening van het cultuurstelsel kreeg in 2025 verder vorm. Kunsten '92 heeft na een rondgang langs makers, organisaties en overheden concrete voorstellen gedaan voor stelselverbetering. Het door ons in april gepresenteerde [vijfpuntenplan](#) pleit voor wettelijk verankering van doelstellingen, samenwerken als één overheid, stabiele bekostiging met meer vertrouwen en minder bureaucratie, ruimte voor makers en een bredere financiële basis. In onze [reactie op de internetconsultatie](#) Wijziging wet op het specifiek cultuurbeleid (december) noemen we de verlenging van de subsidietermijn naar acht jaar een belangrijke en breed gesteunde eerste stap richting een stabielere cultuurstelsel.

6 | BTW-verhoging

In 2025 ging de verhoging van de btw op sport, cultuur, boeken, nieuwsmedia en evenementen in een aantal stappen definitief van tafel. Bij de Voorjaarsnota kondigde het kabinet aan de btw-verhoging op cultuur, media en sport te schrappen. Met dit wetsvoorstel zou het Belastingplan 2026 worden gewijzigd per 1 januari 2026. [De Tweede Kamer stemde op 2 oktober 2025](#) in met dit voorstel en de [Eerste Kamer volgde op 28 oktober 2025](#).

Vervolgens nam de [Tweede Kamer op 27 november 2025](#) het pakket Belastingplan 2026 aan. [De Eerste Kamer deed dat op 16 december 2025](#). De eendrachtige samenwerking van sport, cultuur, evenementen, boeken en nieuwsmedia hebben we voortgezet in de [Maatschappelijke Bondgenoten](#).

Foto: Daan Jeurens

7 | Paradisodebat

Op 1 september was het thema van het jaarlijkse Paradisodebat 'Under Pressure'. Onder leiding van presentator **Nadia Moussaid** gingen mensen uit het culturele en creatieve veld in gesprek met politici van rijk, provincies en gemeenten over de toekomst van kunst en cultuur in een tijd waarin artistieke vrijheid en democratische waarden onder druk staan.

Met drie sprekers: **Karin Amatmoekrim**, schrijver en letterkundige, opende het debat met een persoonlijk en systemisch perspectief op maatschappelijke druk. In ronde twee plaatste **Martine Gosselink**, directeur van het Mauritshuis, politieke druk in een bredere context. De derde ronde, waarin de bredere democratische erosie centraal stond, werd afgetrapt door **Bregtje van der Haak**, directeur van Eye Filmmuseum. Als 'duider' trad op **Hans Boutellier**, bijzonder hoogleraar polarisatie en veerkracht aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Met een muzikaal intermezzo door **Sanam Maroufkhani**. Lees meer in het [verslag](#).

Karin Amatmoekrim
Foto: Jelmer de Haas

▲ Van links naar rechts: Ilana Rooderkerk (D66 TK), Dylan Lochtenberg (Gemeente Veenendaal VVD en VNG), Eric van der Burg (VVD TK), Laurens Dassen (VOLT TK) en Sjaak Simonse (Flevoland SGP en IPO).

Foto: Jelmer de Haas

▲ Sanam Maroufkhani
Foto Jelmer de Haas

Thema's

1 | Artistieke vrijheid en polarisatie

In het voorjaar startten we in samenwerking met het Verwey-Jonker Instituut het programma '[Weerbare cultuursector in tijden van polarisatie](#)'. Dit is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van OCW. Doel was de culturele en creatieve sector handvatten bieden voor het omgaan met toenemende incidenten en verstoringen als gevolg van maatschappelijke spanningen en polarisatie. De eerste stap was een vooronderzoek, d.m.v. interviews, waarna de bevindingen werden geanalyseerd en vertaald naar een voorlopige handreiking. In oktober volgden een kennisatelier (Utrecht) en in november drie [regiobijeenkomsten](#) (in Zwolle, Den Haag, Eindhoven), om de handreiking te toetsen en verder aan te scherpen. In januari 2026 is de handreiking gepubliceerd.

Regiobijeenkomst Zwolle (in Hedon)

1 | Artistieke vrijheid en polarisatie

Het onderwerp stond het gehele jaar vol op onze radar: op de ALV in juni, met een [artikel door Astrid Weij en Jeroen Bartelse in NRC](#) in augustus, tijdens het [Paradisodebat](#) (hoofdthema), met een [statement](#) in oktober over de culturele boycot van Israël, en in [De Balie op 9 november](#) met Astrid Weij in een panel. We namen deel aan een panel 'Leadership Summit for Cultural Heritage Stewards in Challenging Circumstances' op 2 oktober in Den Haag.

◀ Leadership Summit in Den Haag
Foto: Cultural Emergency Response

2 | Arbeidsmarkt en makers

De noodzaak tot versterking van de positie van makers maakte vast onderdeel uit van Kunsten '92-brieven aan de Tweede Kamer (zoals de eerdergenoemde brief voor het cultuurdebat op 12 juni) en van ons vijfpuntenplan voor stelselverbetering. Opnieuw organiseerden Kunsten '92 en De Creatieve Coalitie een [Makerscafé](#) (op 6 maart 2025 in Utrecht). Ideeën uit de eerste editie van het Makerscafé werden hier nader uitgewerkt.

2 | Arbeidsmarkt en makers

Daarnaast is het rapport '[Meerkosten in de film- en audiovisuele sector](#)' gepubliceerd door PPMC Economisch Advies, uitgevoerd in opdracht van Kunsten '92 en financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van OCW. Conclusie was dat de achterstand van fair pay in de film- en audiovisuele sector het grootst is van alle creatieve bedrijfstakken en dat forse ingrepen nodig zijn. Tenslotte steunden en deelden Kunsten '92 [de oproep](#) en [campagne van Culture Action Europe](#), aan EU-leiders, om cultuur en makers centraal te stellen in het overheidsbeleid: door makers te Vragen, te Betalen en te Vertrouwen. Ook in taskforceverband is in 2025 veel aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de culturele en creatieve arbeidsmarkt, onder meer op het gebied van sociale veiligheid.

ASK
PAY
TRUST

ASK
PAY
TRUST

ASK
PAY
TRUST

[Kunsten'92](#)

3 | Toezicht op cultuur

In het afgelopen jaar stond het onderwerp toezicht op culturele organisaties – bijvoorbeeld door een bestuur of een Raad van Toezicht – op onze agenda. Actueel en urgent in onze sector. Daarom bracht de Raad voor Cultuur hierover in september een advies uit, en organiseerden zowel Cultuur + Ondernemen als de Nederlandse Vereniging Toezicht Cultuur (NVTC) in het najaar congressen over dit onderwerp. Tijdens onze Algemene Ledenvergadering in november voerden we hierover met de leden een gesprek, aan de hand van vragen zoals: Wat betekent ‘goed toezicht’ voor onze leden? Voor makers en medewerkers, voor de organisatie, voor bestuurders, voor publiek? Een onderwerp dat direct raakt aan de waarden die aan de basis staan van Fair Practice, zoals vertrouwen, solidariteit en transparantie.

4 | Financiering van de sector

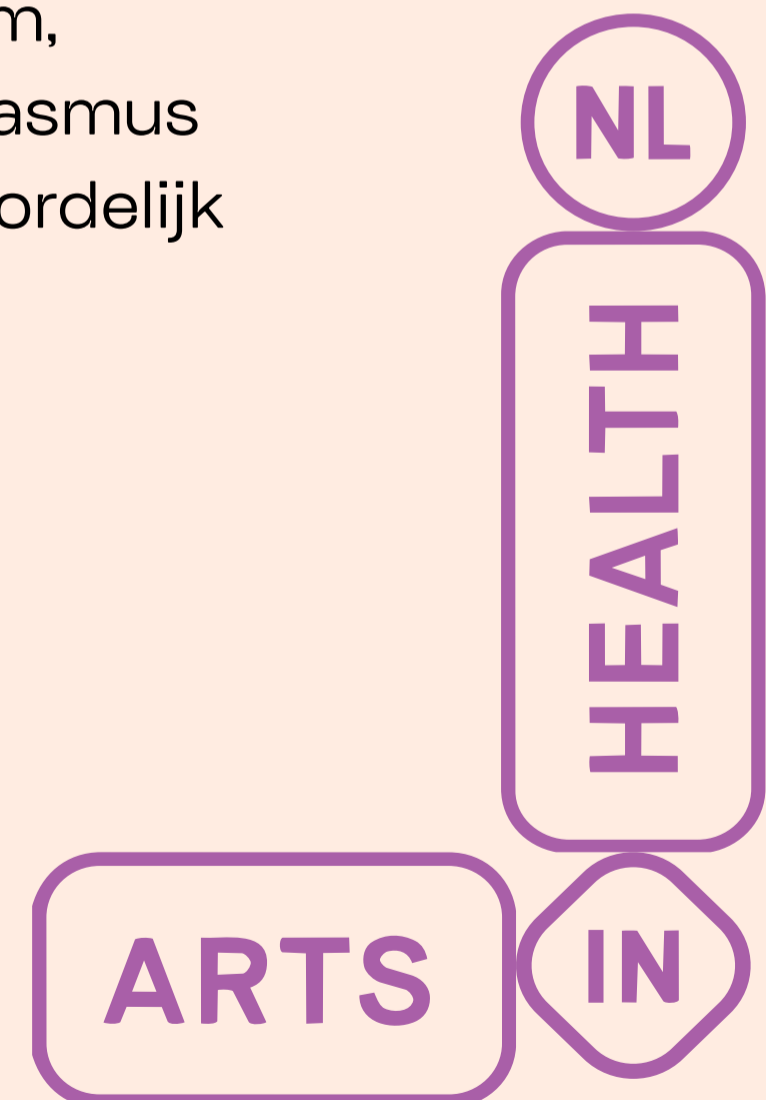
De oproep van de Raad voor Cultuur (advies [leder zijn aandeel](#), november 2025) om het jaarlijkse rijkscultuurbudget met € 250 miljoen te verhogen hebben wij – net als de private cultuurfondsen – breed gesteund. Dit is nodig om ‘de stabiliteit van de financieringsbasis van culturele organisaties en private bijdragen aan cultuur te laten toenemen’ (aldus de Raad).

Ook werkten we aan een sectoragenda vanuit de culturele en creatieve sector. Doel is om het volledige potentieel van de sector te benutten, ook in het licht van de complexe maatschappelijke opgaven. Uiteindelijk moet dit tot een gezamenlijke routekaart met duidelijke doelen, een sterke kennisbasis, robuuste financiering en een gezonde arbeidsmarkt leiden.

5 | Cultuur en gezondheid

Het project [Arts in Health](#) ging in 2025 verder: de alliantie die praktijken verder brengt, waarin kunst en cultuur worden toegepast om gezondheid en welzijn te bevorderen. In 2025 kreeg Arts in Health subsidie van het ministerie van OCW. De doelstellingen worden gerealiseerd in vier werkpakketten: onderzoek, onderwijs, praktijk en beleid. Aanvragers: UMCG Groningen, Aletta Jacobs, school of public health, Universiteit Groningen, Vrije Universiteit Amsterdam, ROC Amsterdam, Codarts Rotterdam, Raad van Twaalf, Erasmus Universiteit en Kunsten '92. Kunsten '92 is medeverantwoordelijk voor het werkpakket beleid.

5 | Cultuur en gezondheid

Namens Arts in Health stuurde Kunsten '92 een [brief](#) aan de commissie VWS van de Tweede Kamer voor het debat over leefstijlpreventie op 24 april. Cultuur kan kosten voor gezondheidszorg verlagen. Ook nam Astrid Weij deel aan het congres van Network of European Museum Organisations (NEMO) '[Who cares? Museums, wellbeing, and resilience](#)' in Horsens Denemarken en aan bijeenkomsten van de Federatie Gezondheid.

Deelnemers aan congres 'Who cares?'
Foto: NEMO

6 | Ruimtelijke ordening en kwaliteit

Op dit onderwerp werkt Kunsten '92 – ook vanuit het **Erfgoedplatform** – nauw samen met de **FIM** (Federatie Instandhouding Monumenten) en **FRK** (Federatie Ruimtelijke Kwaliteit). Vanuit die coalitie riep Kunsten '92 de Kamer voor **het commissiedebat Ruimtelijke Ordening op 13 maart** op om in de Nota Ruimte vast te leggen dat bij elk project de ruimtelijke kwaliteit wordt behouden en verbeterd.

- ▼ Werkbezoek minister Keijzer
Foto: IMpactnetwerk Bouwcultuur

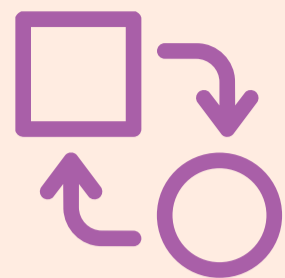

6 | Ruimtelijke ordening en kwaliteit

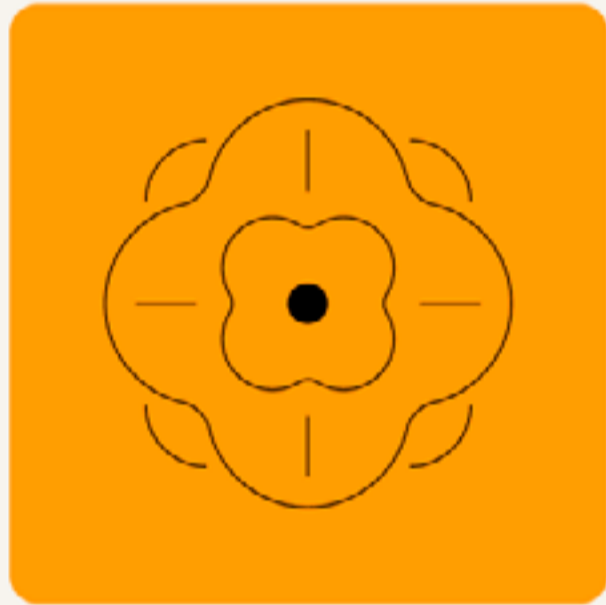
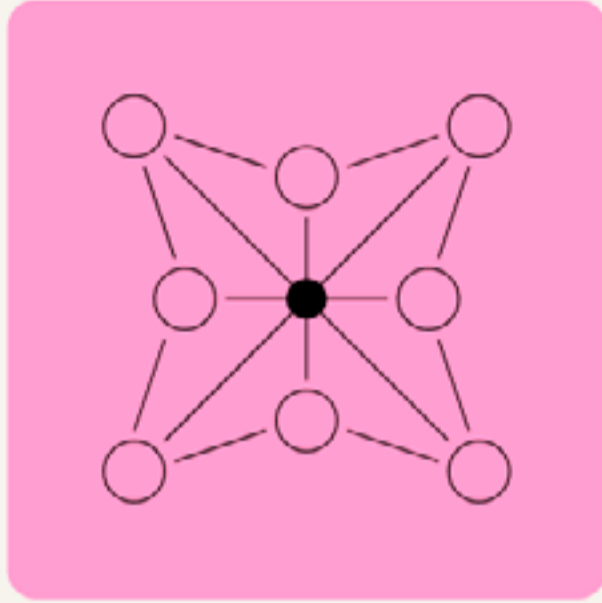
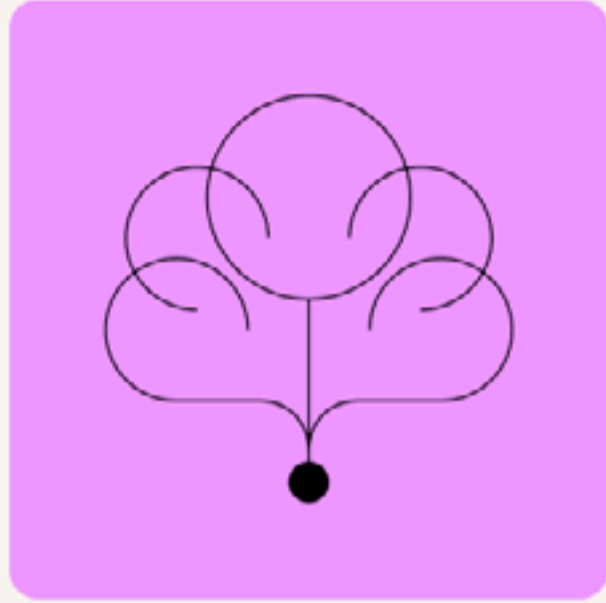
Ook voor het **commissiedebat Binnenlandse Zaken op 26 maart** schreven we [een brief](#), waarin we aandacht vragen voor de rol van kunst, cultuur en erfgoed voor een fijne leefomgeving en voor voldoende middelen in het gemeente- en provinciefonds. Tijdens een werkbezoek van Mona Keijzer, minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, op 17 februari aan de gemeente Tilburg, overhandigde het IMpactnetwerk Bouwcultuur haar [een pact over een nieuwe bouwcultuur](#): omgevingskwaliteit als bindmiddel voor een leefbare toekomst. Kunsten '92 is onderdeel van dit netwerk en medeondertekenaar van het pact. In december dienden we een [gezamenlijke zienswijze](#) in op de Ontwerp-Nota Ruimte.

Bovendien namen we actief deel aan gezamenlijke initiatieven waarin ontwerp, erfgoed, ruimtelijke ordening en -kwaliteit, en de culturele en creatieve sector samen optrekken: zoals het genoemde IMpactnetwerk Bouwcultuur onder aanvoering van Vereniging Deltametropool, Dag van de Ontwerpkracht en Wij Maken Nederland.

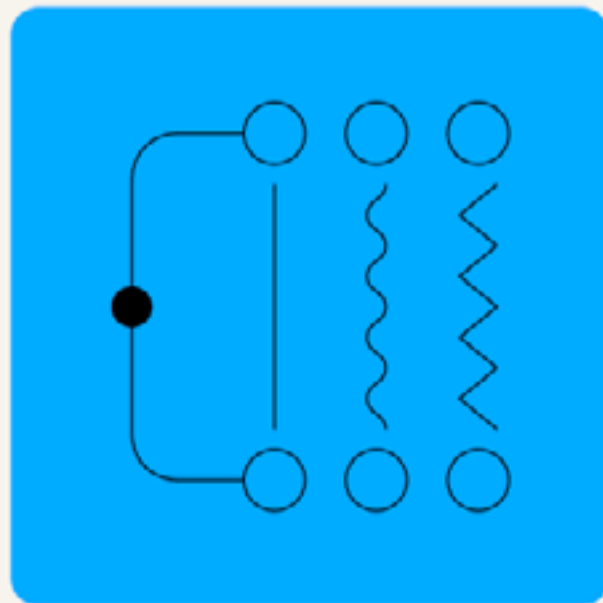
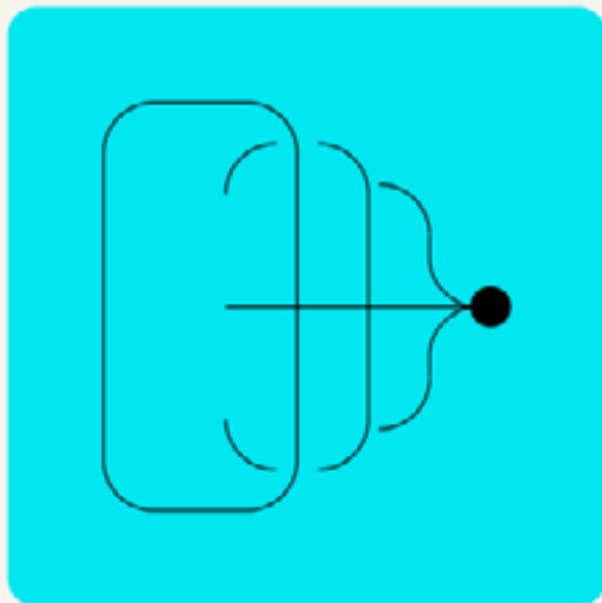
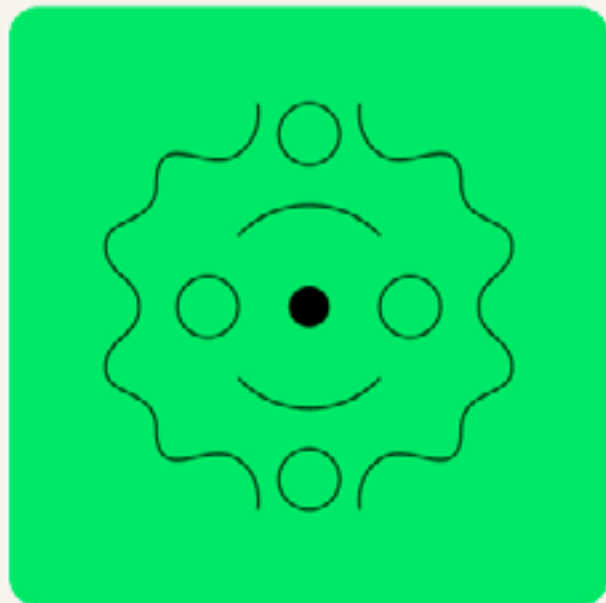
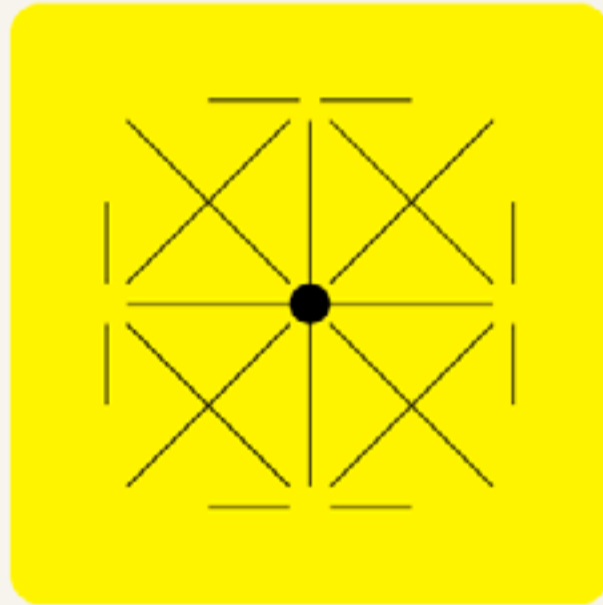

7 | Artikelenreeks Kantelpunten

In de zomer lanceerden Kunsten '92 en kunstenaar **Merlijn van Twaalfhoven / The Turn Club** het project [Kantelpunten](#). Hierin gingen we op zoek naar kunstenaars, verhalen en initiatieven die kunnen helpen in transitietijd. De sector bestaat niet alleen uit makers, zakelijk leiders, creatief producenten, uitvoerenden en beleids-medewerkers. Wij zijn dromers, fixers, luisteraars, bouwers, brekers, spelers, zorgers en smeders. Iedereen heeft een rol, klein of groot. Met een reeks artikelen werd iedereen uitgedaagd een rol te zoeken die het beste past, om bij te kunnen dragen aan de omslag naar een duurzame, inclusieve en rechtvaardige samenleving.

**KANTEL
PUNTEN**
●●●●●●●●

Projecten

1 | Project Fair Practice Code

De derde projectperiode (2023 – 2025) van de Fair Practice Code werd in 2025 afgerond. Hierin lag de focus vooral op het breder toepasbaar maken van instrumenten voor de gehele sector en stakeholders. Dit is onder andere gedaan door het Fair Practice Lab, werksessies, Europese samenwerking, de Fair Practice Gids, samenwerking met Platform ACCT, en via de website en socials. Een aantal activiteiten is iets minder intensief uitgevoerd, onder meer omdat de programmamanager langdurig ziek werd.

1 | Project Fair Practice Code

In 2025 ontvingen we – voor de vierde ronde van het project [Fair Practice Code \(2025 – 2028\)](#) – opnieuw middelen van OCW. In deze periode trekken we samen op met Platform ACCT. Hier ligt de nadruk op: praktische ondersteuning en tools voor makers en zzp'ers; de regio, Cariben & Europa; ondersteuning van subsidieverstrekkers; en meer zichtbaarheid & kennisdeling. Diverse bijeenkomsten en sessies zijn georganiseerd. Zoals een tweedaagse internationale workshop, een [intergenerationeel Fair Practice Lab](#) en een [FPC Lab Duurzaamheid](#), en drie bijeenkomsten [Poen, prestige of plezier](#) in Pakhuis de Zwijger. Deze laatste in samenwerking met Pakhuis Pakhuis de Zwijger, Platform ACCT en het CAOP. Daarnaast organiseerden we workshops voor de Kunstraad Groningen en tijdens het Platform ACCT event. Plus een keynote bij de 'Conference on fair and healthy conditions in Luxemburg'. Tenslotte namen we deel aan een panel 'Towards Fair Practice in Europe', tijdens een internationale netwerkbijeenkomst in Aalborg, Denemarken.

POEN, PRESTIGE OF PLEZIER

Kunsten'92

2 | Project Duurzame Cultuursector

In 2025 werkte Kunsten '92 mee aan de Routekaart Cultuur die de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland RVO ontwikkelde om de culturele sector te verduurzamen. In november startte het [Programma Duurzame Cultuursector](#). Doel is om de verduurzaming van de culturele en creatieve sector te versnellen en om de culturele en creatieve sector mee te laten werken aan verduurzaming van andere domeinen. Het programma is mede een vervolg op [ACTIE als cultuur](#), die de Museumvereniging en Kunsten '92 samen met de taskforce in 2023 lanceerden. Kunsten '92 coördineert het Programma Duurzame Cultuursector; bij de uitvoering zijn organisaties en werkenden vanuit de gehele sector betrokken. Het loopt tot en met eind 2027. Het ministerie van OCW maakt het financieel mogelijk.

2 | Project Duurzame Cultuursector

Belangrijk onderdeel wordt de website duurzamecultuursector.nl, dé digitale verzamelplek waar de hele sector terecht kan voor nieuws, tools, regelgeving, praktische handvatten en inspirerende voorbeelden. De site is in het voorjaar van 2026 live gegaan. In de laatste maanden van 2025 namen we deel aan sessies tijdens Amsterdam Dance Event ADE, congres CPFE, Dutch Design Week. Twee workshops gaven we voor medewerkers van het Fonds Cultuurparticipatie.

As Kunsten '92 hebben we op 2 april namens de culturele en creatieve sector de [Uitvoeringsagenda](#) voor zero-emissiezones ondertekend. Samen met 41 andere partijen ondertekenen we daarmee afspraken die tijd en ruimte creëren voor ondernemers in de stap naar slimme, duurzame logistiek en schonere lucht in onze binnensteden.

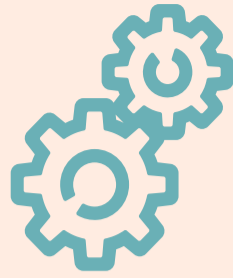
▲ FPC Lab Duurzaamheid

▲ Ondertekenaars Uitvoeringsagenda zero-emissiezones
Foto: ministerie van IenW

Platforms

1 | Taskforce culturele en creatieve sector

De [Taskforce culturele en creatieve sector](#) – in 2020 ontstaan als overlegplatform tijdens een acute crisis, met gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde organisaties – bleef ook in 2025 actief als samenwerkingsverband.

Maandelijks wordt er vergaderd om actuele informatie uit te wisselen en initiatieven te ondernemen: onder meer over artistieke vrijheid, sociale veiligheid, arbeidsmarkt, fair pay, wet DBA, financiering van de sector, indexering, btw, veiligheid en geopolitiek, kunstvak- onderwijs en AI. We maakten pamfletten voor Gemeenteraads- verkiezingen en Kamerverkiezingen (zie ook bij Politiek) en in december stuurden we gezamenlijk een [brandbrief](#) over bezuinigingen bij de publieke omroep.

▲ Een protest tegen de bezuinigingen op de NPO
NLBeeld

Cultuursector luidt noodklok over bezuinigingen bij publieke omroep

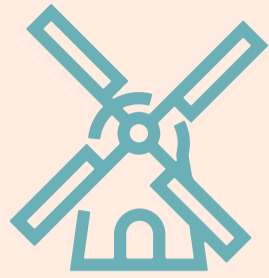
De cultuur dreigt te verdwijnen uit de publieke omroep. Daarvoor waarschuwt een samenwerkingsverband van ruim honderd branche-, beroeps- en belangenorganisaties. Hier leidt de cultuursector direct onder, claimen ze.

RTL Boulevard

Cultuursector bezorgd over bezuinigingen bij NPO

ANP · 3 december 2025 · Aangepast: 3 december 2025

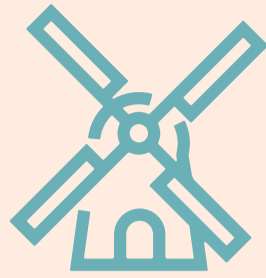
De taskforce culturele en creatieve sector, een samenwerking van ruim honderd branche-, beroeps- en belangenorganisaties, maakt zich zorgen over het verdwijnen van veel culturele programmering bij de publieke omroep. De sector wordt hierdoor hard geraakt, waarschuwt de taskforce in een brief aan de Tweede Kamer.

2 | Erfgoedplatform

Het [Erfgoedplatform](#) van Kunsten '92 – een informeel samenwerkingsverband van organisaties uit verschillende erfgoeddisciplines – wil de positie van de erfgoedsector versterken: door informatie-uitwisseling en gezamenlijke input voor verkiezingen (landelijk, provinciaal, gemeentelijk), Kamerdebatten, en kabinetsformaties. Een ander initiatief is de BNG Erfgoedprijs.

- ➔ Voor het commissiedebat Financiën decentrale overheden (BZK) op 26 maart hebben we in een [brief](#) aan de Kamer gepleit voor voldoende middelen in het gemeente- en provinciefonds, voor samenwerking tussen mede-overheden en voor het wettelijk vastleggen van cultuurdoelstellingen. In een [brief](#) voor het commissiedebat Cultuur op 12 juni wezen we onder meer op de zorgelijke situatie bij grote monumenten. Zie bij Thema Ruimtelijke Ordening onze gezamenlijke brieven met FIM en FRK.

2 | Erfgoedplatform

- Rondom verkiezingen is een pamflet uitgebracht voor de Tweede Kamerverkiezingen 2025: [Zet erfgoed op de agenda!](#) En voor Gemeenteraadsverkiezingen 2026 [Geef ruimte aan monumenten en erfgoed in uw verkiezingsprogramma](#). Op 18 juni organiseerden we het symposium [Erfgoed en de Gemeenteraads-verkiezingen](#) bij de RCE, samen met Erfgoedvereniging Heemschut, Vereniging De Hollandsche Molen, OPEN/Erfgoedhuis Zuid-Holland, Stichting Menno van Coehoorn, De Nederlandse Kastelenstichting. Ook werkten we verder aan de site [Erfgoedpamflet.nl](#) en de update van het kennisdossier (beide in 2026 gereed).

UITNODIGING MELD JE AAN **ERFGOEDSYMPOSIUM** 18 JUNI 2025

ZET ERFGOED OP DE POLITIEKE KAART!

MELD JE HIER AAN

Op 18 maart 2026 gaan we naar de stembus voor de Gemeenteraadsverkiezingen. Dat klinkt wel nog ver weg, maar het komt snel dichterbij!

De politieke partijen zijn nu al druk bezig met het schrijven van hun verkiezingsprogramma's. Hoe zorg je er dan voor dat er daarin een prominente plaats krijgt?

Werk je als vrijwilliger, medewerker of zzp'er in het erfgoed? Kom dan naar het Erfgoed Symposium *Erfgoed & Raadsverkiezingen* op woensdag 18 juni 2025 in de Raadzaal. Samen gaan we aan de slag om erfgoed op de politieke kaart te zetten. Je ontvangt handige tips en tricks om erfgoed te oefenen en erfgoed in het verkiezingsprogramma te krijgen!

Datum **Woensdag 18 juni 2025**
Tijd 13.00 tot 17.15 uur incl. borrel (Inloop vóór 12.30 uur)
Locatie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Raadzaal

Programma

12.30 INLOOP

13.00 WELKOM EN OPENING

- Keynote door Klaartje Peters (bijzonder regionaal bestuur Maastricht Universiteit)
- Crash course gemeentelijke politiek
- Workshops praktische vaardigheden
- Paneldiscussie met vrijwilligers: doe mee!

16.45 AFSLUITING MET BORREL

MIS HET NIET!

ZET ERFGOED OP DE AGENDA!

Tweede Kamerverkiezingen 2025

Met twee miljoen bezoekers is Open Monumentendag het grootste culturele evenement van Nederland. Eigenaren stellen overal in het land monumenten open voor het publiek en enthousiaste vrijwilligers geven uitleg over deze bijzondere plekken. Ons erfgoed maakt Nederland, Nederland. Het is de stille motor achter identiteit, eigenheid en verbondenheid. Voor buitenlandse bezoekers en voor de Nederlanders zelf.

De historische binnenstad van Deventer

Al dit erfgoed, van monumenten, archeologische vindplaatsen en archieven tot tradities, maken ons land eigen. Ze laten zien wie we zijn en waar we vandaan komen. Iedereen is het erover eens dat we goed voor ons erfgoed moeten zorgen. Het verdient dan ook aandacht in elk verkiezingsprogramma! Hoe doet u dat? Hieronder geven we u graag een paar ideeën.

1 Mensen koesteren hun erfgoed

De grote uitdagingen van vandaag vragen om onderling vertrouwen en verbondenheid. Erfgoed speelt daarin een sleutelrol: het verbindt mensen, versterkt gemeenschappen en geeft een gevoel van identiteit. Wie de verhalen van zijn buurt, dorp, stad provincie of land kent, is meer betrokken. Zorg - juist in deze roerige tijden - dat bewoners en vrijwilligers zo goed mogelijk worden betrokken bij het behoud en de beleving van cultureel erfgoed. *Benom in uw programma hoe belangrijk erfgoed is voor onze samenleving!*

2 Investeren in erfgoed is investeren in een mooi land

Het lijkt vanzelfsprekend dat onze kerken, molens, kastelen, boerderijen, oude fabrieken en historische huizen goed worden onderhouden. Daarvoor moeten eigenaren dan wel kunnen blijven investeren in herstel en onderhoud. Door stijgende kosten en uitdagingen op het gebied van verduurzaming kunnen eigenaren de investeringen niet meer opbrengen. Laat subsidies meebewegen met de stijgende inflatie en biedt eigenaren zekerheid op de lange termijn. *Geef uw kiezers mee dat u wilt investeren in erfgoed!*

3 De strijd om de ruimte

Erfgoed helpt bij het maken van keuzes in de schaarse ruimte in Nederland. Door kennis van het verleden kunnen we slim inrichten, met oog voor de kwaliteit van de leefomgeving. Waar maken we ruimte voor opvang van water, waar gaan we boeren of geven we juist ruimte aan de natuur? Waar kunnen we verschillende uitdagingen combineren? Laat erfgoed een volwaardig onderdeel zijn van de discussie over de verdeling van onze ruimte. *Geef het belang van erfgoed een plek in uw verkiezingsprogramma.*

4 Met het verleden vooruit

Erfgoed levert oplossingen voor woningnood, leefbaarheid, energietransitie en klimaatverandering. Zet bijvoorbeeld vol in op transformatie en renovatie van bestaande gebouwen (inclusief erfgoed): dat levert veel extra woningen op. Het is bovendien veel duurzamer dan bouwen in het groen. Zo besparen we veel op energie, materialen en CO₂-uitstoot. Erfgoed draagt bij aan een circulaire economie. *Noem erfgoed als voorbeeld voor een toekomstbestendig en duurzaam Nederland.*

GEEF RUIJTE AAN MONUMENTEN EN ERFGOED IN UW VERKIEZINGSPROGRAMMA!

Met 1,4 miljoen bezoekers is de Open Monumentendag een van de drukst-bezochte evenementen in ons land. Eigenaren stellen hun monumenten open en enthousiaste vrijwilligers geven uitleg over al het moois, ook in uw gemeente!

Onze monumenten, ons erfgoed, zorgen dat we in een mooie en prettige omgeving wonen. Erfgoed (dus o.a. monumenten, collecties, archeologie, tradities, archieven, landschappen) zorgt voor de lokale identiteit, draagt bij aan toerisme en levert een belangrijke bijdrage aan uw gemeente. Ook kan erfgoed een oplossing bieden bij de urgente uitdagingen van deze tijd, zoals de woningnood, leefbaarheid, de energietransitie en klimaatverandering en -adaptatie. De kracht van erfgoed reikt daarmee verder dan alleen gebouwde monumenten.

Zet erfgoed daarom op de kaart! Wij geven u graag een paar suggesties hoe u erfgoed op kunt nemen in uw verkiezingsprogramma.

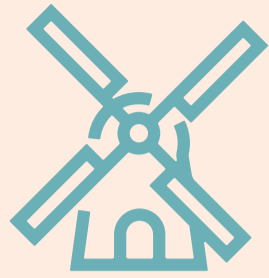
We ontwikkelen een breed gedragen visie op ons erfgoed

Een gemeentelijke visie op erfgoed is belangrijk. Misschien heeft u hem al in uw gemeente, maar misschien ook niet. Een visiestuk helpt u en uw inwoners waarde hechten aan dat wat u wil koesteren. De visie kan een bouwsteen zijn in uw nieuw of geactualiseerd omgevingsplan.

Meer weten? [Cultureel erfgoed in het omgevingsplan](#)

We gaan met lokale organisaties en inwoners aan de slag om erfgoed beter te beschermen

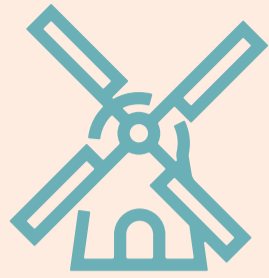
Elke gemeente heeft erfgoed en beschermde monumenten. Echter, wat niet is beschermd, kan vaak zonder vergunning worden gesloopt. Met het slopen van monumenten wordt lokale herkenbaarheid en identiteit, zeker voor inwoners, verloren. Het is belangrijk om lokale herkenbaarheid en identiteit, zeker voor inwoners, te behouden.

2 | Erfgoedplatform

- Voor de [BNG Erfgoedprijs 2025](#), met het thema Immaterieel erfgoed, waren de gemeenten Alphen aan den Rijn, Oirschot en Tilburg [genomineerd](#). Tijdens het [Erfgoedsymposium & Uitreiking BNG Erfgoedprijs 2025](#) op 11 juni in Nijmegen werd [Oirschot tot winnaar uitgeroepen](#) door de jury, bestaande uit voorzitter Ron König (burgemeester van Deventer, voorzitter BNG Cultuurfonds), Susan Lammers (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), Christian Pfeiffer (Huizer Museum), Karianne Vandenbroucke (Natuurmonumenten), Marielle Hendriks (Erfgoedhuis Zuid-Holland), Rabia Benlahbib (Kunstfort Vijfhuizen en Creative Court) en Jazzy Taihuttu (Coördinator Educatie en Publieksparticipatie bij het Limburgs Museum).

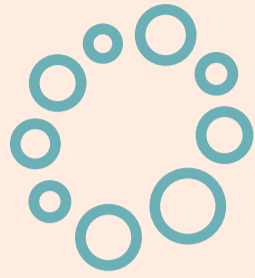

2 | Erfgoedplatform

- Directeur Astrid Weij nam deel aan een kennismakingsgesprek vanuit de gezamenlijke erfgoedsector met minister Bruins, op 8 mei in Eindhoven. Ook gaven we in december een presentatie voor het Netwerk voor nieuwe erfgoedprofessionals van Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

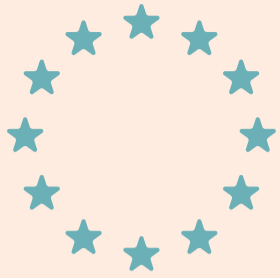

3 | Platform cultuureducatie en -participatie

Het Platform Cultuureducatie en -participatie van Kunsten '92 is een bundeling van krachten van een aantal belangrijke stakeholders zoals LKCA, CJP, CultuurConnectie, Meer Muziek in de Klas, Raad van 12 (PleinC), Het Filiaal en Kleinkunstig. Doel is om aandachtspunten rond cultuureducatie en -participatie, ten behoeve van belangenbehartiging, op te halen en in concrete beleidsvoorstellen uit te werken. Het afgelopen jaar heeft het platform zich onder meer bezighouden met Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening (BAC): het bestuurlijk akkoord cultuurbeoefening waarin de rol en taken van rijk, provincies en gemeenten werden uiteengezet. Ook werkten we aan vraagstukken rond: verbinding van cultuur aan sociaal-maatschappelijke opgaven, de inhuur van zzp-kunstprofessionals door onderwijsinstellingen, een onderzoek naar een structurele aanpak van Cultuur met Kwaliteit (CMK) en het cultuurbestel op de lange termijn.

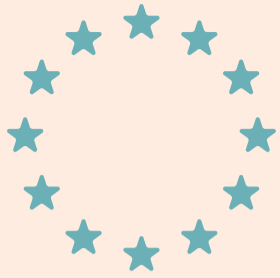
Cultuureducatie
met
Kwaliteit

4 | Europaplatform

Het [Europaplatform](#), opgericht door Kunsten '92, European Cultural Foundation, Culture Action Europe (CAE) en Europa Nostra, met als leden Nederlandse instellingen uit de culturele, creatieve en erfgoedsector, vormt een krachtige vertegenwoordiging op Europees niveau vanuit deze sectoren. In 2025 stuurde het platform – naast input voor drie consultaties (inzake Rule of Law, Meerjarig Financieel Kader (MFK) en Culture Compass for Europe) – een aantal brieven. Zoals in mei [aan minister Bruins](#) van OCW ter voorbereiding op de OJCS-Raad van de Europese Unie, in juli [aan minister Heinen](#) van Financiën voor het behoud van Creative Europe, en in oktober ook [aan minister Heinen](#) om de pijler cultuur van Creative Europe in het AgoraEU-programma veilig te stellen en te verhogen. In april steunden we actief de oproep van Culture Action Europe aan EU-leiders om cultuur en de maker centraal te stellen in het overheidsbeleid (Ask Pay Trust).

4 | Europaplatform

In mei [steunden we](#) een dringende [oproep](#) van het Prins Claus Fonds en Cultural Emergency Response aan de Tweede Kamer om tegen de voorgestelde bezuinigingen op internationale culturele samenwerking te stemmen. Tenslotte publiceerden we oktober een [nieuwsbriefspecial](#) over internationaal en Europees cultuurbeleid.

Culture is a fundamental human need. More than a policy, **this is about people.**

We call for the rejection of cuts to international cultural cooperation in the Netherlands.

Culture is not an afterthought.

5 | Platform duurzame cultuursector

Naast het Programma Duurzame Cultuursector (zie eerder in dit verslag bij Projecten) bestaat het [Platform Duurzame Cultuursector](#). Beide worden door Kunsten '92 gecoördineerd, en komen voort uit het kennisplatform [ACTIE als Cultuur](#), een initiatief vanuit de Taskforce culturele en creatieve sector. Echter, het Programma en het Platform zijn twee verschillende trajecten. Het Platform bestaat al langer en kent een eigen opzet: het is een informele overlegstructuur van Kunsten '92 die zich richt op het bundelen van kennis op het gebied van duurzaamheid ten behoeve van de belangenbehartiging van Kunsten '92. Het platform kwam in 2025 op 10 juli en 3 december bij elkaar.

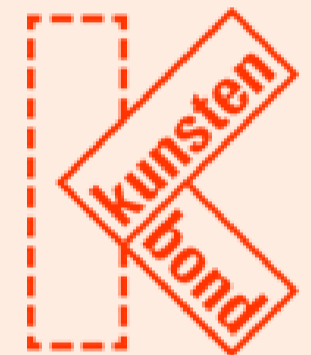
Kunsten '92 is deelnemer aan [BKNL, Beeldende Kunst Nederland](#): een informeel overleg van organisaties die opkomen voor het belang van de beeldende kunst in het algemeen en beeldend kunstenaars in het bijzonder. Alle schakels in de keten van instellingen en organisaties die daarbij betrokken zijn, zitten bij BKNL aan tafel: organisaties, van beeldend kunstenaars, musea, presentatie-instellingen, galeries, beurzen in Nederland en het kunstvakonderwijs. Onafhankelijk voorzitter is Marianne Versteegh.

In 2025 stonden onder meer op de agenda: Richtlijn Kunstenaarshonorarium, evaluatie Collectieve Selfie #5, borging ketentafels, de culturele boycot tegen Israël, trickle-up financiering, Landelijke Algemene Voorwaarden Kunststopdracht en de Cultuurmonitor.

Kunsten '92

PLATFORM BK

OBK

Communicatie & media

In het afgelopen jaar hebben we ons bereik weer verder kunnen uitbreiden. Via verschillende (social media) kanalen communiceerden we wekelijks over initiatieven van Kunsten '92 en over urgente zaken in de sector en op (cultuur)politiek gebied.

Door de Nieuwsbrieven (40 edities in 2025) en vele LinkedIn en Instagram posts profiteerden leden en niet-leden van onze informatievoorziening.

Vermeldingen en citaten

4 februari 2025 *Trouw*

- Tijdslots, Tiktokhypes en geldzorgen: hoe corona de cultuursector veranderde

20 februari 2025 *Volkskrant*

- Hoe gaan Nederlandse podia om met omstreden artiesten? 'We hebben in 32 jaar nog nooit zoiets meegemaakt'

3 maart 2025 *Theaterkrant*

- Bij een duiventil is niemand gebaat

14 april 2025 *Theaterkrant*

- Raad voor Cultuur en Kunsten '92 onderzoeken artistieke vrijheid

14 mei 2025 *Volkskrant*

- Palestijnse vlaggen op het podium, beveiligers die ingrijpen: staat ons een hete popzomer te wachten?

3 juni 2025 *NRC*

- De kaalslag bleef uit, maar de cultuursector 'snakt nu naar ambitieus beleid'

2 juli 2025 *Nieuwsuur*

- Poppodia worstelen met artiesten die politiek statement uitdragen

3 juli 2025 *NOS*

- Poppodia worstelen met politiek protest

< THEATERKRANT MAGAZINE MAART 2025

ACHTERGROND BIJ EEN DUIVENTIL IS NIEMAND GEBAAAT

BESTEL, BELEID EN VERANDERING

Na kabinet-Schoof snakt cultuur naar 'ambitieuus bele

CULTURBELEID

Kabinet-Schoof trad aan zonder cultuurplannen. De cultuursector vreesde een stapel aan tegenvallers, die maar deels uitkwamen.

Hanna Hoeman
AMSTERDAM

Nu de regeringscoalitie ten einde is, neemt de cultuursector afscheid van een kabinet waar weinig van werd verwacht. De coalitie formuleerde geen cultuurbeleid toen het aantrad, maar kondigde wel een financiële tegengestelde aan: de btw op cultuur zou verhoogd worden. En de grootste renaissancieprogramma's, de PVV, had in haar verkiezingsprogramma duidelijk gemaakt dat er een einde moest komen aan „ontimide“ cultuursubsidies.

Het kabinet heeft „weinig“ betekend voor de cultuursector, nu meert Jeroen Bartelse van belangvereniging Kunsten'92. Cultuurbeleid heeft „vrijwel stilgestaan“, zegt hij. De culturele en creatieve sector

snakt inmiddels naar „ambitieuus“ cultuurbeleid. „In tijden van polarisatie kan de samenleving aandacht en bindt in plaats van wat ons scheidt.“

Kunsten '92 waarschuwde vorig jaar met onder andere het Cultuurfonds voor een „atopeling aan maatregelen“ vanuit de coalitie die de cultuursector miljoenen zou gaan kosten. De maatregelen, waaronder de btw-verhoging, bezuinigingen bij het ministerie van OCW, en aanpassing van de giftenaftrek zijn grotendeels uitgevallen of niet doorgegaan.

Veel energie van de cultuursector ging op aan de lobby tegen de btw-verhoging, die voor cultuur, boeken, sport en logies van 9 naar 21 procent zou moeten. Het was een maatregel waarvan gren van de coalitiepartijen zich publiekelijk voorstander wilden tonen. In april is de verhoging definitief geschrapt, in de voorjaarsnota.

Onrust over subsidies

Op de meerjarige cultuursubsidies is niet bezuinigd, toch heeft de verdeling van geld tot veel onrust geleid. Dat kwam omdat een dag na het aantreden van het kabinet vorig jaar bekend werd hoe de rijkssubsidie voor de komende vier jaar verdeeld zou

worden, en dat met een geliefde theatergezelschap de boot vielen. Met niet per se door handelen van kabinet-Schoof, dat geen subsidies, en de toetsing vragers wordt door een veel geklaan.

De cultuursector hoopte dat OCW-minister Kipka Bruins (NSC) met een oplossing zou komen voor de gedeelde hun subsidie verliezen. Dat deed hij niet, ook vanuit de Tweede Kamer was de steun niet toereikend om dat gezegd te krijgen, iets wat bij verdere subsidierondes wel gebeurde. Waar de minister wel met extra geld heeft ingegrepen, is het onbedoeld wegvallen van talentontwikkeling voor klassieke muziek.

Herziening

Vóór de zorgen over de geschrapt btw-verhoging had de cultuurlobby haar pijlen gericht op een ander grondbreijdsvraagstuk: de manier waarop de cultuursubsidies worden verdeeld. Het subsidiestelsel moet hervormd worden, concludeerde voormalig D66-staatssecretaris Gunay Ulu in 2023: de manier waarop het geld tot dan verdeeld werd, hield verandering tegen. Met input van een paar honderd mensen uit de sector kwam de Raad voor Cultuur met een nieuwe visie, een heruitrichting van het subsidiesysteem. Over het plan waar de cultuursector in grote getale achter stond, zei minister Bruins te duur. Vorige maand kwam de Raad voor Cultuur met een voorstel hoe er toch nog verbeteringen konden worden doorgevoerd, zonder extra geld uit te geven. Op basis daarvan zou de minister voor de zomer met een plan komen voor aanpassingen in het subsidiestelsel. Zodra het kabinet de bepalingen welke onderwerpen het voortuversnoei verklaart, en over welke onderwerpen het kabinet nog besluiten mag nemen.

Protest tegen plan btw-verhoging. (Foto: J. van der Grinten / ANP)

Lucia van Heer
3 maart 2025

Mensen lieten in 2022 tijdens de coronapandemie hun nagels doen of bezochten een kapper in het Van Gogh Museum in Amsterdam. Met deze actie vroegen theaters en musea in Nederland aandacht voor hun positie, aangezien zij al lange tijd verplicht gesloten waren. Joris van Gennip

Gevolgen

Tijdslots, TikTokhypes en geldzorgen: hoe corona de cultuursector veranderde

Marco Visser 4 februari 2025, 22:00

verslag
Anne Mae van Tilburg & Fleur Damen

nieuwsuur

2 juli 2025

Poppodia worstelen met artiesten die politiek statement uitdragen

De kwestie-Douwe Bob is niet de eerste keer dat muzikanten middelpunt worden van een gevoelige politieke discussie. In hoeverre kunnen of willen artiesten zich nog uitspreken over thema's als Israël-Gaza? En hoe gaan poppodia daarmee om?

Vermeldingen en citaten

17 juli 2025 *NRC*

- Frans de Ruiter, oud-directeur van het Holland Festival en oprichter van Festival Oude Muziek, overleden

28 augustus 2025 *Volkskrant*

- Duizendpoot Frans de Ruiter (1946–2025) leefde drie levens, alle drie voor de kunst

1 september 2025 *NRC*

- Kunstsector en politici in debat over artistieke vrijheid: 'Ik mis een veiligstelling'

9 september 2025 *Theaterkrant*

- 'Maatschappelijk Noodpakket' moet Nederland samenbrengen in tijden van polarisatie

18 september 2025 *Theaterkrant*

- Prinsjesdag 2025 was ook voor cultuur een beleidsarme dag

3 december 2025 *AD*

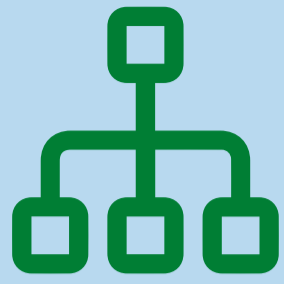
- Cultuursector luidt noodklok over bezuinigingen bij publieke omroep

3 december 2025 *RTL*

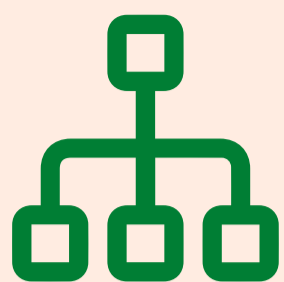
- Cultuursector bezorgd over bezuinigingen bij NPO

2025 *NPO Klassiek*

In 2025 was voorzitter Jeroen Bartelse regelmatig vaste ontbijtgast bij De Ochtend van NPO Klassiek, over het nieuws van de dag. Bijvoorbeeld op 9 april 2025 en op 24 november 2025.

Kunsten '92

1 | Bureauorganisatie

Medewerkers in dienst

De werkzaamheden werden in 2025 uitgevoerd door: een directeur (1 fte), een zakelijk leider/projectleider (1 fte) en tot 1 juli een medewerker beleid. Per 1 juli volgde een tweede medewerker beleid (elk 0,8 fte) en op 1 december een projectmedewerker voor de Fair Practice Code (0,2 fte).

Deze medewerkers zijn in loondienst.

Kunsten '92 volgt de cao Toneel en Dans.

Medewerkers op zzp-basis

In 2025 werkte op zzp-basis een programmaleider voor de doorontwikkeling van de Fair Practice Code. Het ministerie van OCW stelde hiervoor een bedrag beschikbaar. Voor erfgoed is ook werk op zzp-basis uitgevoerd.

Stagiair

Van januari tot april 2025 was een meewerkstagiaire toegevoegd aan het team.

Ondersteuning lobby

Ook in 2025 werkte een public affairs professional voor Kunsten '92 ter ondersteuning van de lobby.

In memoriam Pien van Gemert

Op 21 december 2025 overleed tot ons grote verdriet onze lieve en sterke collega Pien van Gemert op 51-jarige leeftijd.

Pien is in 2018 gaan werken voor Kunsten '92 als projectleider voor de implementatie en doorontwikkeling van de Fair Practice Code. Wij kenden haar al van menige theatervoorstelling en van onze bureaus, het Nederlands Theaterfestival. Pien was als Hoofd Marketing en Communicatie betrokken bij de opbouw van het Nederlands Theater Festival in haar huidige vorm en trok daarin samen op met het team van het Amsterdam Fringe Festival. Haar originele manier van denken leidde tot levendige, speelse en opvallende campagnes die het festival het fundament gaven voor de betekenis van het NTF in het culturele veld.

Toen Pien werd voorgedragen om de grote klus van de Fair Practice Code op zich te nemen, waren we meteen enthousiast. Naast de vele contacten in het culturele veld, had Pien zich ook bekwaamd in coaching, training en organisatieontwikkeling. Die combinatie maakte haar uitermate geschikt voor het bouwen van draagvlak voor een code, die verder gaat leiden tot een mentaliteits- en gedragsverandering, in de sector, bij subsidiegevers, opdrachtgevers en overheden. Pien wist het vertrouwen te winnen en de juiste mensen bij haar plannen te betrekken. Samen met Platform ACCT en INK – en ook als partner van Coaching in Cultuur – ontwikkelde zij programma's en leertrajecten, waarin ruimte was voor reflectie, dialoog en het versterken van professionele autonomie.

1 | Bureauorganisatie

In november 2024 werd Pien ernstig ziek. Tot het allerlaatst bleef zij betrokken bij haar werk. We zijn dankbaar dat we Pien hebben leren kennen en zo fijn met haar hebben samengewerkt. Een bijzonder en fijn mens is veel te vroeg van ons heengegaan en we missen haar enorm.

Foto: uit eigen
collectie van Pien

2 | Bestuur

Kunsten '92 heeft een breed samengesteld bestuur met directeuren en kunstenaars uit verschillende disciplines. Bestuursleden hebben zitting in het bestuur op persoonlijke titel en zijn onbezoldigd. Bestuursleden zijn behalve bij hun eigen sector ook betrokken bij ontwikkelingen in de gehele culturele en creatieve sector en hebben een goed netwerk binnen de lokale en landelijke politiek.

Het Algemeen Bestuur komt vijf keer per jaar bijeen, voert tussentijds overleg en voedt het bureau inhoudelijk. Het is verantwoordelijk voor de koers van de vereniging. Bestuursleden hebben regelmatig zitting in werkgroepen en projecten van Kunsten '92. Het Dagelijks Bestuur vergadert over organisatorische en financiële zaken.

In het jaar 2025 heeft een bestuurslid afscheid genomen (bij de ALV van 25 juni) en is een nieuw bestuurslid toegetreden (tijdens de ALV van 27 november), zoals op de volgende pagina's is te zien. De wervingsprocedure is op basis van een openbare oproep en onder begeleiding van een selectiecommissie uitgevoerd.

Samenstelling Dagelijks Bestuur op 1 januari 2025

- **Jeroen Bartelse** – voorzitter – algemeen directeur TivoliVredenburg
- **Walter Groenen** – penningmeester – directeur CJP

In de loop van 2025 zijn **Henca Maduro** en **Valentijn Byvanck** aan het Dagelijks Bestuur toegevoegd. Ook ging **Christian Pfeiffer** in op ons verzoek mee te draaien met het DB, om ingewerkt te worden als beoogd penningmeester.

Samenstelling Algemeen Bestuur op 1 januari 2025 | Dagelijks Bestuur plus:

- **Stephan Alspeer** – hoofd Cultuur NPO
- **Rosa Asbreuk** – De Theatertroep | Platform Aanvang | de Spelersfederatie
- **Peggy Brandon** – kwartiermaker museaal van het Nationaal Slavernijmuseum in oprichting | directeur Mocca, expertise-centrum cultuuronderwijs Amsterdam
- **Valentijn Byvanck** – directeur Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur
- **Birgit Donker** – (op dat moment) directeur Nederlands Fotomuseum Rotterdam
- **Esther Gottschalk** – directeur Stichting New Music NOW | Nieuw Geneco
- **Aiman Hassani** – codirecteur WeDoWe en maker
- **Henca Maduro** – CEO Epitome Entertainment | New Skool Rules
- **Joost Oomen** – schrijver, dichter en theatermaker
- **Christian Pfeiffer** – directeur Huizer Museum
- **Heleen Rouw** – programmadirecteur van het Nationaal Groeifonds programma CIIC
- **Jörgen Tjon a Fong** – directeur De Kleine Komodie
- **Jan Geert Vierkant** – (op dat moment) directeur Metropole Orkest

Bestuurswisseling per 25 juni 2025 tijdens de Algemene Ledenvergadering

Beëindiging bestuurslidmaatschap

- Aftreden bestuurslid **Jörgen Tjon A Fong**,
vanwege benoeming tot voorzitter
Amsterdamse Kunstraad

Herbenoemd voor een tweede termijn

- **Jeroen Bartelse** – voorzitter – algemeen
directeur TivoliVredenburg

Bestuurswisseling per 27 november 2025 tijdens de Algemene Ledenvergadering

Nieuwe bestuursleden

- **Eline Kleingeld**, MT-lid en Hoofd
Projectbureau bij Schouwburg De Lawei
in Drachten

Herbenoemd voor een tweede termijn

- **Birgit Donker** – voormalig directeur
Nederlands Fotomuseum
- **Aiman Hassani** – codirecteur WeDoWe
en filmmaker
- **Heleen Rouw** – programmadirecteur CIIC

Nevenfuncties en profiel van bestuursleden en het bestuursreglement
staan op de site van Kunsten '92.

Bestuursvergaderingen

Het **Algemeen Bestuur** van Kunsten '92 vergaderde in 2025 vijfmaal: via Teams op 10 februari, 9 april, 10 juni, en 11 september en live op 5 november. Daarnaast hebben door het jaar heen enkele digitale incheckmomenten met het bestuur plaatsgevonden, zonder agenda en verslag. Bijvoorbeeld op 16 mei, naar aanleiding van het verschijnen van het Hoofdlijnenakkoord.

Het Dagelijks Bestuur kwam in 2025 bij elkaar op 10 februari, 9 april, 11 juni, 11 september en 5 november. Ook buiten de vergaderingen om vond overleg plaats met diverse bestuursleden, waarbij zij vanuit hun expertise en achtergrond meedenken en zaken agenderen.

Governance

Het bestuur van Kunsten '92 is onbezoldigd en bestuurt conform de principes zoals deze zijn neergelegd in de Governance Code Cultuur. Verderop in dit Activiteitenoverzicht, bij het hoofdstuk 'Codes', staat meer over de wijze waarop Kunsten '92 de principes van de drie codes (Governance Cultuur; Diversiteit en Inclusie; en Fair Practice) uitdraagt en uitvoert. In 2025 zijn de gesprekken met verschillende belanghebbenden voortgezet om de samenwerking tussen Kunsten '92, de taskforce en beroeps- en brancheverenigingen verder te stroomlijnen en om de gezamenlijke belangenbehartiging en lobby nog krachtiger te maken.

Externe vertrouwenspersoon

De eind 2023 aangestelde externe vertrouwenspersoon was ook in 2025 beschikbaar voor medewerkers van Kunsten '92. Deze vertrouwenspersoon heeft een Jaarverslag over 2025 opgesteld, waaruit blijkt dat er in 2025 geen meldingen aan de vertrouwenspersoon zijn gedaan. Het bestuur van Kunsten '92 ontvangt het verslag. Naar aanleiding van het verslag is afgesproken met de vertrouwenspersoon dat zij begin 2026 op kantoor komt, om – weliswaar zonder dat er meldingen zijn gedaan – met het team met haar in gesprek te blijven over het belang van het werk van de vertrouwenspersoon.

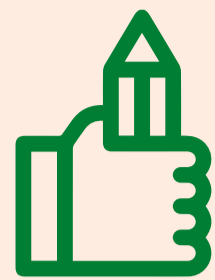
ANBI-status

In 2025 is aan Kunsten '92 de culturele ANBI-status toegekend. Voor donateurs van culturele ANBI's geldt een extra giftenaftrek in hun aangifte inkomstenbelasting. Daarmee wordt het voor Kunsten '92 gemakkelijker om extra inkomsten te verwerven, ter vergroting van onze financiële armslag. In 2025 is nog geen actieve werving gedaan met inzet van de ANBI-status. Het streven is om dat wel te doen.

Nieuwe leden per 2025

- Stichting Festival de Betovering
- Raad van Twaalf
- De Bewaerschole
- Groninger Museum
- Leanne Hoogwaerts
- Sonsbeek kunstenprojecten
- Perspekt Studio's
- IABR
- Cultuurpunt Ronde Venen

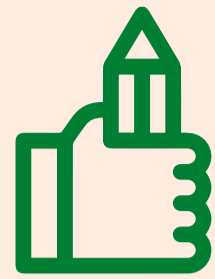

Opgezegd per 2025

In 2025 waren er meer opzeggingen dan in andere jaren. Dit was mede het gevolg van besluiten in de zomer van 2024 door het Fonds Podiumkunsten, waarbij de subsidie van een aantal gezelschappen niet werd verlengd.

- OKTO	- Project Wildeman	- Engagement Arts
- Combattimento	- Over het IJ	- Stichting C
- Le Guess Who	- World Music Forum	- Prins27/Koorenhuis
- BOG	- Veem House	- LCM
- Via Berlin	- Discordia	- Concertzender
- De Warme Winkel	- Haagse Kunstkring	- MEZZ
- Flint	- Grachtenfestival	- Toneelgroep Jan Vos

Per 31 december 2025 telde Kunsten '92 **428 leden**.

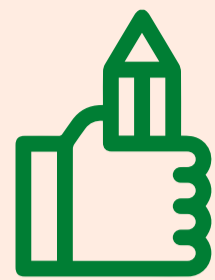

25 juni 2025 Algemene Ledenvergadering | Live

Deze Algemene Ledenvergadering vond fysiek plaats in de Social Impact Factory Vredenburg in Utrecht. Tijdens de vergadering werden verenigingszaken behandeld: de Jaarrekening 2024 werd vastgesteld en het Activiteitenoverzicht 2024 besproken. Ook gingen de leden akkoord met het aftreden van bestuurslid Jörgen Tjon A Fong (vanwege zijn benoeming tot voorzitter Amsterdamse Kunstraad) en met de voordracht tot herbenoeming voor een tweede termijn van voorzitter Jeroen Bartelse. Ook kwam de politieke actualiteit aan bod in een gesprek met de leden. In het tweede deel, na de pauze, bogen leden, bestuur en bureau zich over de vraag of en hoe men stelling moet nemen in tijden van polarisatie.

Leanne Hoogwaerts en Jeroen Bartelse bij de ALV op 25 juni 2025 in de Social Impact Factory Vredenburg.

27 november 2025 Algemene Ledenvergadering | Live

Deze live Algemene Ledenvergadering was in Kelderman en Van Noort in Eindhoven. De vergadering kende een verenigingsdeel en een inhoudelijk gedeelte. De leden gingen akkoord met de begroting van 2026 en stemden in met de voordracht van Eline Kleingeld (MT-lid en Hoofd Projectbureau bij Schouwburg De Lawei in Drachten) als bestuurslid. De voordracht voor een tweede termijn van bestuursleden Aiman Hassani, Birgit Donker en Heleen Rouw werd gesteund door de leden. Tijdens het inhoudelijke gedeelte voerden we met de leden een gesprek over toezicht op cultuur.

Voorafgaand aan de ALV vond één van de regiobijeenkomsten plaats van Programmeren in tijden van polarisatie. Deze sessies organiseerden we in 2025 met het Verwey-Jonker Instituut ([zie ook bij Thema's](#)) op verschillende plaatsen in het land.

4 | Codes

Kunsten '92 hecht aan het naleven en in praktijk brengen van de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code. Deze codes maken onderdeel uit van de dagelijkse praktijk en van de besluitvorming binnen vereniging, bestuur en bureau. In het Bestuursverslag 2025, dat onderdeel uitmaakt van de Jaarrekening 2025, staat beschreven hoe Kunsten '92 met de codes omgaat en deze uitvoert. Via [deze link](#) is deze volledige beschrijving te lezen.

Colofon

Kunsten '92

Herengracht 62

1015 BP Amsterdam

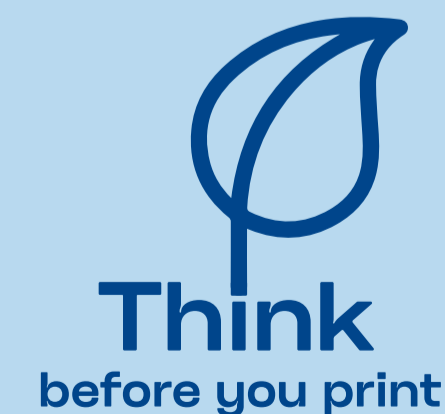
info@kunsten92.nl

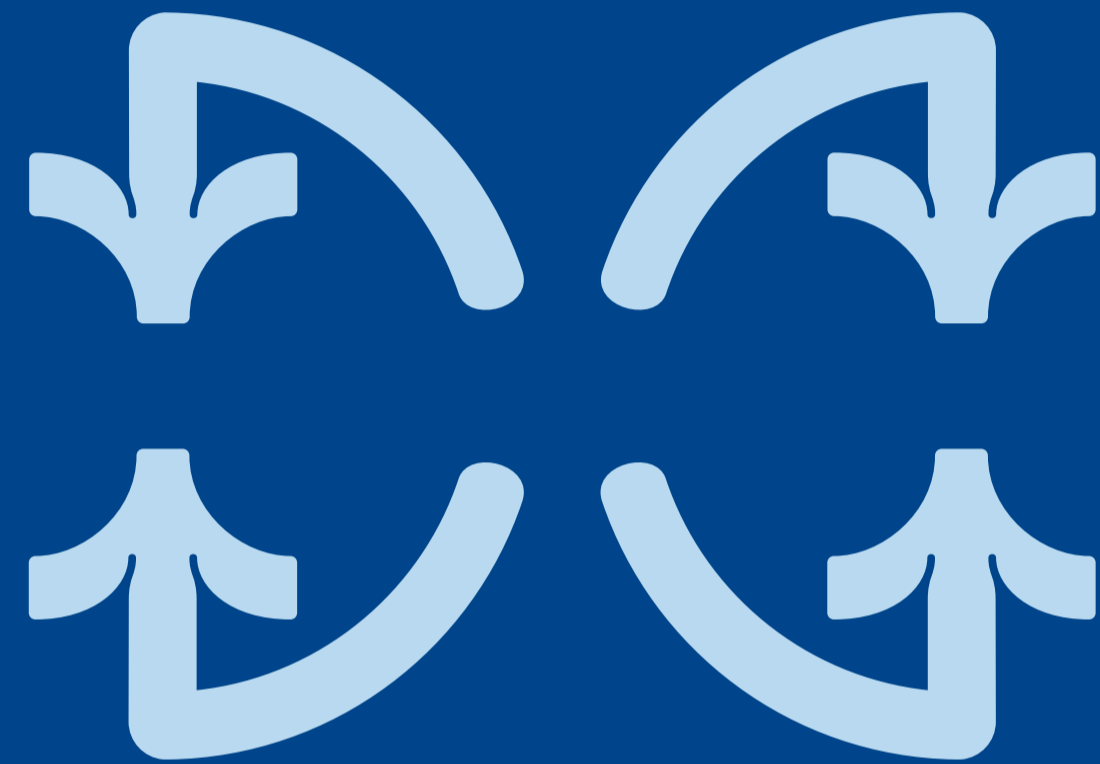
www.kunsten92.nl

foto's Daan Jeurens, Jelmer de Haas, Ger Loeffen, ministerie van IenW, CER, NEMO, Pien van Gemert, IMPactnetwerk Bouwcultuur.
Foto's zonder vermelding van de fotograaf zijn door Kunsten '92 zelf gemaakt. Foto's zonder toelichting spreken voor zich op basis van de teksten.

ontwerp OVERHAUS ontwerp en communicatie

© 2026

Kunsten'92